

Sant Joan de la Creu

Josep Manuel Vallejo

Joan de la Creu és el gran místic i poeta castellà del segle XVI, junt amb Teresa d'Àvila. Plegats varen implantar la reforma de l'Orde Carmelítana.

Té una gran capacitat per expressar l'experiència mística cristiana. "Oh, cauterio suave"... és paradoxal, sembla una contradicció. "Oh regalada llaga que dulcemente hieres". És la paradoxa del misteri pasqual: creu i resurrecció, dolor i joia. "Oh, mano blanda. Oh regalada llaga".

Els escrits més bells que ens ha deixat sant Joan de la Creu, a part de les seves obres teològiques, són aquests poemes. I el comentari a aquests poemes conformen tota la seva obra escrita, pràcticament.

Per descriure una mica l'ambient, citarem com descriu el seu biògraf Crisògono de Jesús l'ambient de Medina del Campo, que va ser un dels llocs on va viure sant Joan:

"Centro de Castilla. Próximo a mediados del siglo XVI. Por caminos convergentes salpicados de ventas y mesones, vienen a las ferias de Medina del Campo arrieros, mercaderes, negociantes de todas las comarcas españolas. Los de Cataluña llegan con paños y coral. Los de Valencia traen sedas labradas y especiería. De Córdoba cueros repujados, botones y guadamecés. De Sevilla vienen con jabones y

azúcares. Y de Toledo acuden comerciantes en sedas. Entre estos últimos viene Gonzalo de Yepes. Es joven, de nobles padres...”

Gonzalo de Yepes és el pare de sant Joan de la Creu. I en aquest text veiem com està de ben descrit l'ambient de Medina del Campo.

Fontiveros és la localitat on va néixer el nostre sant. És un poble molt petitó que es troba entre Salamanca i Àvila. Ells hauran de marxar de Fontiveros per pobresa, per fam, i aniran a Arévalo, un poble una mica més gran. I, pocs anys després, hauran d'emigrar a Medina del Campo. El pare de Joan de la Creu ve de Toledo i para a Fontiveros perquè hi ha una noieta que li agrada, una noieta senzilla i molt bona. Després s'enamorarà i es casarà. Ella, Catalina, serà la mare de sant Joan de la Creu.

Els paisatges són els típics de l'estepa castellana, camps de Castella, paisatges sense horitzó, plans, amb camps de blat. És el paisatge típic amb el que santa Teresa i sant Joan de la Creu van conviure durant molts anys. I no oblidem que el paisatge condiciona l'ànima. No és el mateix un basc com Ignasi de Loiola o un italià de la Umbria com Francesc d'Assís, o sant Joan de la Creu i l'estepa castellana. Condiciona el caràcter, l'espiritualitat i tot.

Des de Fontiveros, mirant cap al sud es veu la Serra de Gredos. Fra Crisògono descriu Fontiveros d'aquesta manera:

“Es Fontiveros en este tiempo una villa de 5.000 habitantes, asentada en llanas tierras de labrantío y en las alturas de la meseta castellana. Tiene horizontes inmensos y luminosos, solo recortados en la lejanía meridional sur por la silueta gris, a tiempos blanca de nieve, de la sierra de Gredos”.

Estem al segle XVI, l'època de la Contrareforma, de l'Humanisme, del Segle d'Or castellà: Lope de Vega, Garcilaso... Religiosament hi havia la lluita contra els luterans. A més, estan els il·luminats, los “alumbrados”, aquest perill d'heretgia dels místics en què es trobarà santa Teresa i també sant Joan de la Creu.

Gonzalo de Yepes, el pare, el tenim a Fontiveros i es casa amb Catalina, la futura mare de Joan de la Creu. Catalina és pobre però bella i, sobretot, és bona. Gonzalo era noble i era l'administrador d'un noble de Toledo, però al casar-se amb una plebea el deshereten i el fan fora. I ell, perquè estima Catalina, renuncia a tots els seus privilegis.

Tots dos es posaran a treballar de “burateros”. El “burato” és llana burda amb la que fan teixits. Són teixidors de drap bast. Treballaran tots dos durant anys. Tindran tres fills: Francisco, Lluís i Joan, el petit de la casa. Després de dos anys de malaltia greu, el pare Gonzalo mor i queda Catalina amb els tres fills, amb un sol sou perquè els fills encara són petits. Joan de la Creu té mesos, pràcticament no ha conegut al seu pare. I Catalina ha d'espavilar-se i treballar molt. Passen gana. És una família molt pobre, i hauran d'emigrar, perquè Catalina intentarà demanar ajuda als familiars del seu espòs, però no els ajudaran. Emigraran a Arévalo, un poble que està prop de Fontiveros però que és molt més gran. Allà treballen Catalina i Francisco, el fill gran. Quan Francisco ja

té l'edat es casarà amb Ana Izquierdo, que també treballarà amb ells. Potser el sou arribarà una mica més però tampoc amb grans alegries. Francisco, com el seu germà però d'una altra manera, és un sant. És un noi pietós, un noi que els pobres que troba al carrer se'ls emporta a casa, i la seva dona i ell els cuiden... És un santet. Joan s'emmiralla de la santedat del seu germà. No és secundari tenir a casa bons exemples. El germà Lluís mor de fam, per una alimentació inadequada. Joan explicarà més tard una salvació miraculosa que va viure: s'atansa a un estany, cau per buscar una pilota, s'enfonsa i no pot sortir..., i veurà una senyora, la Mare de Déu, que l'anima i que l'ajuda a salvar-se.

S'han de traslladar a Medina del Campo, que és una ciutat comercial amb més habitants i més possibilitats de treball, i allà treballen els tres i a Joan el posen en un orfenat, on li donen menjar i li ensenyen un ofici, i és llavors una boca menys. Allà li intenten ensenyar l'ofici d'ebenista i fuster però les habilitats manuals no són el seu fort. Llavors l'envien a les monges de la Magdalena, i allà la sagristia, anar al carrer a demanar almoïna, la litúrgia, els llibres... tot això sí que se li dona bé.

Llavors, l'administrador de l'hospital el descobreix i se l'emporta a l'hospital de la Concepció. Allà començarà a guarir malalts, a fer serveis, a treballar... És un noi responsable i pietós. Serà a l'hospital de les "bubes", de malalts contagiosos. Allà estudia, buscarà almoïnes pel carrer per a l'hospital. És servicial i carinyós amb els nois de l'hospital.

Becat, comença els estudis a la Companyia de Jesús. Treballa a l'hospital però estudia. Servia per estudiar aquest noi. Al Col·legi de la Compañía gaudeix molt perquè li agraden els llibres. Allà aprendrà l'Humanisme del temps: lògica, gramàtica, llatí, retòrica, arts –que era la filosofia de llavors–, contacta amb els clàssics llatins i espanyols de l'època, i l'inicien en l'estil renacentista. La manera d'escriure de sant Joan de la Creu té molt a veure amb Garcilaso de la Vega i amb els escriptors italians de l'època del Renaixement. Allà es forma bé humanísticament. Aquesta dada no és secundària per comprendre'l.

Quan acaba els estudis, el cap de l'hospital hauria volgut que fos capellà de l'hospital, però ell ja tenia inquietuds religioses i, per no ofendre al seu cap, d'amagat se'n va i truca a la porta dels Carmelites, que acabaven de ser fundats a Medina del Campo. Entra al convent de santa Ana amb 21 anys. Pren per nom: fray Juan de Santo Matía. Llavors aquí farà el noviciat, "con sencillez angelical con la que cumple los humildes servicios", diuen els historiadors. Llargues hores davant del sagrari, i fa de freret humil. Passa el noviciat i després anirà a estudiar a Salamanca, la millor universitat de l'època. Allà estudiarà Teologia i viurà al Col·legi dels Carmelites de Salamanca.

Una vida d'estudi però molt sòbria, molt disciplinada i austera, de molta pregària, i allà tindrà professors com fray Luis de León, encara queda la tradició del mestre Vitoria, de Melchor Cano, que són els grans teòlegs del segle XVI de Salamanca.

Allà aprendrà Aristòtil, les sentències de Pere Lombard, que era la manera normal de fer Teologia, els professors el que fan és comentar tots aquests textos antics.

“Fray Juan destaca por su aventajado ingenio y por su aplicación”. Té una vida exemplar d’estudis, és molt brillant. Comença a escriure coses pròpies i duu una vida exemplar. Cel·la petita i estreta amb una finestreta que dóna al sagrari, llargues hores per la nit en oració i, mentre els seus companys es diverteixen, ell estudia. Vida de molta pregària, vida recollida, austera i d’estudi.

Joan acabarà els estudis com a teòleg i tornarà a Medina ja ordenat. És llavors quan passa una cosa fonamental en la seva vida: coneix a santa Teresa. L’any 1567 la santa arriba a Medina del Campo, on viu Joan, i ve a fundar el segon convent de la reforma carmelitana. Ja sabem que santa Teresa era “andariega”, que es va passar la vida d’un lloc a l’altre fundant... I té el projecte de reformar també els frares, que és una feinada, però ho intenta. Parla amb el general dels carmelites calçats. La reforma dels descalços sortirà de dintre de l’Orde dels calçats. Això és curiós. Santa Teresa parla amb el general dels calçats i el convenç d’obrir dos convents de reforma. Llavors santa Teresa l’ajuda per buscar frares. El Pare Antonio, un frare de 71 anys, voldrà anar-hi. També té notícies que un jovenet molt pietós i molt intel·ligent, que ha estudiat molt, vindrà de seguida a Medina a fer la primera missa. I allà es coneixen. Santa Teresa té uns 50 anys i Joan en té uns 25. La diferència d’edat és notable.

Joan li confessa a la mare Teresa que tenia intenció de fer-se cartoixa, però ella el convenç que tot això de la cartoixa ho pot trobar al Carmel reformat, i llavors el guanya per a la seva reforma.

Quan li diuen que sí, el pare Antonio i Joan de Santo Matía, santa Teresa dirà a les seves monges: “Ya tenemos fraile y medio para la reforma”, perquè era molt baixet i escanyolit.

Llavors comença la reforma carmelitana en un poblet que es diu Duruelo, una casa molt petita i mig atrotinada que els hi deixen i la reconstrueixen. A sant Joan de la Creu no se li cauen els anells per res; allà on va es posa a fer de paleta, escombra, neteja els lavabos, es cuida dels malalts... És frare frare, en el sentit d’humil, i no deixa de ser-ho ni quan és guardià dels seus convents, ni quan és conseller del provincial.

A Duruelo comencen una vida senzilla d’oració, de molta penitència, vida conventual d’ells dos i van pels poblets a fer la doctrina, ja que no hi havia presència de religiosos en tota aquella zona. Era una zona agrària, molt senzilla i amb gent molt poc catequitzada, i per això ells faran aquest servei.

I arriben els dos primers postulants. Quan un fa una vida intensa, té vocacions. Fra Joan farà de mestre d’aquests dos postulants. Però la casa era molt petita i no hi caben. Santa Teresa, a través d’un noble, els regala una casa a Mancera, que és un poble al costat de Duruelo. Allà van tots quatre i comencen a fer la vida conventual. Arreglen la casa, la capella i tot el necessari.

En aquestes, quan ja Mancera està una mica avançat hi van altres frares a la comunitat, i a Joan el criden per anar a Pastrana que és el noviciat dels carmelites reformats. A ell, que és un home de fe i d’esperit, el porten per organitzar el noviciat.

Està allà un temps i de seguida el nomenen rector d'Alcalà, del col·legi dels carmelites a Alcalà, que era on hi havia la universitat, on estudiaven Teologia els frares. Per tant, és el rector de la casa d'estudiants. Joan es convertirà en el mestre espiritual de la reforma.

Fins aquí una mica els primers anys de sant Joan de la Creu, la seva formació i una mica la reforma i el paper que ell té en donar esperit i contingut a la reforma: participarà a la redacció de les Constitucions, etc.

A la mare Teresa la criden per anar al convent de l'Encarnació. Era el convent d'on ella havia marxat per fundar san José i per fer la reforma carmelitana. Un convent de 130 monges dissipades i relaxades, que per arreglar-ho, el general envia a la mare Teresa. Va amb el provincial i ben protegida, i des de dins no li obren la porta, la insulten, li diuen impropis, no la deixen entrar. Llavors el provincial entra pel cor i a una de les monges de dins li diu: "Hemos de dejar entrar a la madre Teresa, que es una santa". Al final aconseguen entrar. Imagineu-vos la situació: un convent de 130 monges relaxades que passen gana perquè no hi ha per menjar, i que ve la santa de la reforma a posar ordre. Aquesta dona, com era intel·ligent, va cridar fra Joan de la Creu per fer de confessor. I, poc a poc, parlant amb les monges, va transformant aquelles religioses relaxades en gent de pietat, gent que deixen ja el locutori per parlar amb les veïnes i les amigues, amb dones pietoses, que treballen, que són més recollides, simplement amb el mestratge espiritual de sant Joan de la Creu. Aquest serà un carisma seu magnífic que viurà amb totes les monges i frares que buscaven direcció espiritual. En això era un autèntic mestre.

Bé, poc a poc, fent direcció espiritual de les monges de l'Encarnació, aquest convent es reforma. Però en aquell convent hi anaven els calçats, i en veure que el fraret de la reforma té molt més èxit que ells, agafen gelosia i enveja. I aquí començarà el drama dels calçats contra els descalços. Els calçats comencen a estar nerviosos de com evoluciona la reforma. Hi ha un temps que sant Joan pot evitar les crítiques i les enveges però hi ha altres moments en què no, fins al punt que vindran a buscar-lo i se l'enduran a la presó.

És molt complex però ho resumirem. La situació és que la reforma s'ha estès per tota Espanya, amb molts convents per Castella amb el vist-i-plau del general: Duruelo, Mancera, Pastrana... Però els descalços, animats per l'èxit, funden convents per Andalusia sense el permís del general dels calçats. Això serà un error. Aquesta va ser una de les espurnes que va encendre les dificultats i després hi haurà altres que són complexes d'explicar. El cas és que comença a haver animadversió entre els descalços i els calçats, i el nunci d'Espanya que protegia els calçats mor i posen a un altre que no els és favorable. Aquest nunci afavoreix els descalços i permet que aquests actuïn contra els calçats, fins al punt que els calçats estan decidits a suprimir la reforma. Els calçats van una nit amb gent del poble a buscar els descalços que servien a l'Encarnació, i els porten a la presó de Medina del Campo. Després es decideix de portar Joan de la Creu a Toledo, la famosa presó on va estar nou mesos tancat en una habitació petitíssima.

Quan l'agafen a Medina aquest grup de gent armada que tiren la porta i prenen lligat de mans a Joan de la Creu, ell dirà: "Enhorabuena, vamos". És un home d'una mansuetud i santedat que impressionen. Està convençut que tot el que succeeix és voluntat de Déu, és providència. Després té la mística que quants més patiments pel Senyor, quantes més humiliacions per Jesucrist, més santedat i més goig.

Santa Teresa, escandalitzada que hagin pres Joan de la Creu, escriu a Felip II. Aquest rei va intervenir molt en els ordes religiosos d'aquell temps. Ella, que sap que el rei té molta autoritat, decideix escriure'l.

Joan de la Creu és lacerat pels seus propis germans. Li faran un judici i ell dirà que no ha desobeït mai perquè va estar enviat a Duruelo pel general, després a Mancera, a Pastrana, a Alcalà... i tot era per obediència al general. Ell va obeir sempre el general dels calçats. No té res de què penedir-se. I el forcen, amb violència, perquè renunciï a la seva vocació de descalç i es passi als calçats. I ell es manté ferm i dirà que no. I per això l'envien a Toledo.

Estarà a Toledo nou mesos, en un convent habitat per vuitanta frares. Allà hi estarà en condicions terribles. És una presó de sis peus d'ample per deu de llarg. Un antic WC que en el forat van posar uns taulons i allà podia dormir. No es podia gairebé ni estirar. I no el deixaven sortir per fer les seves necessitats. Els divendres el treien al menjador i l'assotaven. I un dia que es van oblidar, li va dir al carceller: "¿Que no me dan mi merecimiento?". Tota la seva vida està plena de detalls d'autèntica santedat.

No li donen roba ni per mudar-se, se li cau a trossos la roba que té i, en aquest context, comença a redactar el Càntic Espiritual. Aquella meravella de bellesa, d'espiritualitat i de profunditat, joiosa... està redactada en aquest ambient de creu, d'humiliació i d'abandó. L'àmbit més propi de la poesia no és un lloc bucòlic i contemplant el paisatge, sinó la creu. La dificultat del patiment. El dolor és l'àmbit per a la poesia.

Als sis mesos d'estar a la presó hi ha canvi d'escarceller, i aquest serà més benigne. Li deixa una ploma i paper per escriure unes coples, i llavors pot posar per escrit el que ja havia memoritzat. Li deixa sortir a treure les necessitats. Li porta una túnica neta... És una mica més humà.

Joan de la Creu, després de nou mesos se sent morir, se sent molt abatut, i allò que fins ara per a ell era voluntat de Déu, s'adona que no ho és. I decideix fugar-se. En un dels moments que el deixen anar a fer les necessitats, afluixa els cargols del forrellat i els torna a estrènyer, de manera que el forat es va fent gran. No era manyós però era llest. L'escarceller li havia donat fil i agulla per a cosir una mica el seu hàbit, i en una d'aquestes sortides va a la galeria i mesura, amb el fil, l'alçada que hi ha entre la barana i el terra. A dintre, talla les mantes i va fent nusos, ajunta totes les tires i veu que li falta metre i mig, i pensa que ja saltarà. Una nit, a les dues de la matinada, quan tothom està dormint, s'escapa per la barana del convent. Quan arriba a baix, salta el metre i mig però hi havia un penya-segat. Per sort, no es fa res, però si arriba a saltar dos pams més enfora, es mata.

Baixa i cau en un pati que deuria ser per a les cabres, i que no té sortida. Es planteja què farà. Pensa en tot el que li han fet sent presoner i en el que li poden arribar a fer si el troben ara. Està tot angoixat i fins i tot pensa en cridar perquè el vinguin a buscar i demanar perdó. Però donant voltes per aquest pati troba un forat entre unes pedres, puja a la muralla, i d'allà es pot escapar al carrer. Es refugia unes hores en un lloc on el deixen dormir i, abans que surti el sol, se'n va a buscar el convent de les carmelites. Està fet una piltrafa. Les carmelites l'acullen de seguida, l'atenen, i li posen un hàbit de capellà per dissimular. El director de l'hospital de Toledo és amic de les monges i aconseguen que vingui i se l'emporti en secret i el cuidi a l'hospital. Aquesta és l'aventura novel·lesca de la fugida de sant Joan de la Creu de la presó de Toledo.

Els descalços fan un Capítol a Almodóvar, un Capítol secret i il·legal perquè estan perseguits pels calçats, i allà escullen provincial i envien a Roma dos delegats per negociar la separació. Aquesta anada a Roma fracassa i no es fa la separació. I perquè el nunci, que és contrari a la reforma, no s'enfadi, envien dos delegats per informar què han fet en el Capítol. Però el nunci, furios que hagin fet això sense avisar-lo, anul·la el Capítol, els posa sota la jurisdicció dels calçats, posa en presó a tots els responsables i excomunió per a tots els capitulars.

En aquestes, fra Joan, sense adonar-se de tot això que ha passat a Roma i amb el nunci, se'n va perquè l'havien nomenat prior a Andalusia, a El Calvario, prop del Guadalquivir. Allà hi ha un convent de descalces, del que ell en tindrà cura. Allà és on escriurà a Anna de Jesús, a la que li dedicarà el Càntic Espiritual.

Ell viu a El Calvario, amb els seus frares. Fa una vida molt austera, molt sòbria. Ell és un home molt pobre i auster però amb els seus germans és molt generós i carinyós, fins al punt que quan hi ha Capítol més endavant, totes les cases demanaran que Joan vagi a fer de guardià. Això no és freqüent. Vol dir que era molt estret per a si mateix però molt generós, molt amable i compassiu amb els malalts i amb els germans. Els treu d'excursió a vagar pels camps, per fer recés se'ls emporta a un lloc arbrat, amb un rierol... Recordem la seva poesia: "Oh cristalina fuente si en esos tus semblantes plateados..." Això està inspirat allà on hi ha una font, sens dubte. La pregària de sant Joan de la Creu en moltes ocasions és enmig de la naturalesa. Això és poc conegut. És un home amant de la naturalesa i que veu el Creador en les criatures. Recordem allò del Càntic Espiritual: "Mil gracias derramando pasó por estos sotos con presura, e yéndolos mirando, con sola su figura, vestidos los dejó de su hermosura". Un home que diu això no pot ser un home que no li agrada la naturalesa.

Fan vida d'aquest estil, els treu de passeig perquè "se huelguen, merienden y descansan". Fra Joan, sent el prior, és el primer que fa les tasques humils: cuidar-se dels malalts, la cuina, netejar els lavabos... per això tenia tant de prestigi.

Joan tindrà una visió del Crist, estant a Andalusia. El Crist li pregunta: "Què vols que et concedeixi, Joan? I ell diu: "Patiments, persecucions i dificultats per tu". Aquest és Joan de la Creu.

La seva vida és com una teologia espiritual, és anar veient la santedat no separada de la seva vida, en els fets de la seva vida. Ell, que havia estat superior de convents, definidor i conseller del general, home de prestigi dins de l'Orde, director espiritual de totes les monges carmelites d'Espanya, en un Capítol que ell discrepa del pare Doria, que és el general en aquell moment. Joan era un home molt obediència en quant a fer cas del que li demanen, però la mateixa fidelitat a l'obediència la tenia en llibertat d'esperit per dir el que pensava. En els Capítols diu el que pensa i diu coses contra l'opinió del pare Doria sobre dos temes importants. Volien tenir la jurisdicció de les monges sota el govern dels frares, i les monges tenien una altra organització més independent. Contra això Joan de la Creu s'alça i protesta. També, el pare Gracián, que era un anterior general, ha caigut en desgràcia i el volen expulsar de l'Orde d'una manera molt dura, i Joan de la Creu surt en la seva defensa perquè no li semblava cristiana la manera com el volien tractar. Aquests dos punts fan que no caigui massa bé al pare Doria. A més, quan ell era comissari d'Andalusia, va haver de reprendre a dos frares perquè feien una vida molt dispersa. I aquests s'ho van callar però s'ho van guardar. I aquests, en aquest Capítol van sortir escollits definidors i van murmurar contra Joan de la Creu. El resultat és que li van treure tota la cura espiritual de les monges, que era una de les coses que millor feia i que més li agradaven, i les monges volien que ell ho fos. Doncs li van treure això, no el van escollir de definidor, i el van treure de tot càrrec, de tot servei. Ell diu en una carta que escriu a una monja: "Me parece que van a ponerme en un rincón". I això s'ho va prendre amb una absoluta mansuetud, sense mai queixar-se ni criticar. Aquest és Joan de la Creu. Fins al punt que volen enviar-lo a Mèxic per treure-se'l de sobre i ell hi està disposat a anar-hi. Després, per circumstàncies, això de Mèxic es retarda i se'n va a Andalusia on morirà, a Úbeda.

La seva mort és aquell mateix any del Capítol. És una mort santa. Té unes ferides a les cames que li han d'anar tallant amb ganivet i ell no es queixa. El que entra en aquella habitació, on deuria haver mala olor per les qüestions físiques, diu que hi havia una olor a roses. Hi havia tanta santedat allà dintre que en comptes de fer mala olor feia olor a roses. Mor santament l'any 1541.

Comentarem una mica algunes de les seves poesies:

Recordem que Joan de la Creu té una cultura humanística boníssima, una cultura teològica molt sòlida i cultura literària, és un poeta. Escriurà el Càntic Espiritual durant vint-i-cinc anys. La primera part la va fer a la presó i després va seguir ampliant-lo. I, a part de la poesia té tot un llibre que és comentari verset per verset, uns comentaris teològicament molt sòlids, perquè era un gran teòleg format a Salamanca. Sant Joan de la Creu és un dels místics que millor expliquen la mística amb rigorosa teologia. El Càntic Espiritual està inspirat en el Càntic dels Càntics de la Bíblia. Recordem aquella escena del capítol cinquè en què l'esposa està al llit, ja s'ha posat la roba de dormir i sent la veu del seu estimat. Sent un estremiment a les entranyes. Diu el text:

"M'havia tret la túnica:
com posar-me-la de nou?"

M'havia rentat els peus:
com me'ls tornaria a embrutar?"

Està el seu estimat i ella preocupant-se de la túnica i dels peus. És una metàfora del que fem nosaltres amb Déu. Déu està trucant a la nostra porta i nosaltres estem preocupats per tonteries. Després s'aixeca i diu:

"les meves mans destil·laven mirra,
regalimaven mirra els meus dits"

És el desig del seu estimat. Però quan obre el forrellat, el seu estimat ja no hi és. Llavors corre per carrers i places a l'encalç de l'estimat. I aquí comença el Cant Espiritual de sant Joan de la Creu:

"¿Adónde te escondiste,
Amado, y me dejaste con gemido?
Como el ciervo huiste,
habiéndome herido;
salí tras ti clamando, y eras ido."

Ferida d'amor. L'experiència mística ha durat poc, ja s'ha acabat, i ara corrents a l'encalç de l'estimat. És una manera molt precisa de descriure el que hi ha just després de l'experiència mística.

"Pastores, los que fuerdes
allá por las majadas al otero:
si por ventura vierdes
aquel que yo más quiero,
decidle que adolezco, peno y muero."

Estic malalta d'amor, diu el Càntic de la Bíblia. Després corre pels boscos i espesures plantades per la mà de l'Amat, i les criatures li responen:

"Mil gracias derramando
pasó por estos Sotos con presura,
e, yéndolos mirando,
con sola su figura
vestidos los dejó de su hermosura."

I si veiem el verset 11, poèticament és magnífic, però teològicament encara més:

"¡Oh cristalina fuente,
si en esos tus semblantes plateados
formases de repente
los ojos deseados
que tengo en mis entrañas dibujados!"

Tenim a dins de l'ànima els ulls de Déu, la imatge de Déu. Està molt ben dit. Ell està dient, com a anhel: oh, si en aquests reflexos de l'aigua veiés aquells ulls que jo tinc

dibuixats aquí dintre. Teològicament és magnífic. Nosaltres tenim la imatge de Déu gravada en l'ànima i només anhelem trobar-la en l'encontre, amb la unió amb Déu.

I la 13 diu:

“Mi Amado, las montañas,
los valles solitarios nemorosos,
las ínsulas extrañas,
los ríos sonorosos,
el silbo de los aires amorosos.”

Identifica l'estimat amb la creació. Com sant Bonaventura, que diu que les criatures són vestigi del Creador. En les criatures veiem l'amor del Creador quan tenim l'ànima neta.

“la noche sosegada
en par de los levantes del aurora,
la música callada,
la soledad sonora,
la cena que recrea y enamora.”

És bellíssim. La paradoxa: “La música callada”. Així és l'experiència de Déu, se l'escolta en silenci. “La soledad sonora”, estic sol però sento. “La cena que recrea y enamora”, recorda a Apocalipsis 3,20, Jesús que està trucant a la porta: “Si m'obres entraré i soparé amb tu i tu amb mi”. Tot són ressonàncies bíbliques reelaborades d'una manera magnífica.

I després té expressions molt precises del que és l'anhel, l'encontre amb l'estimat:

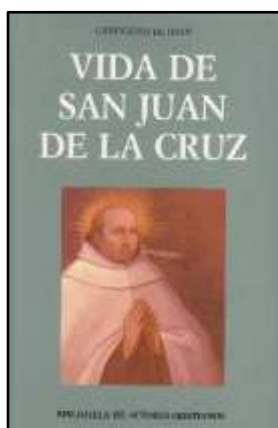
“En la interior bodega de mi amadobebí...
Allí me dio su pecho,
allí me enseñó ciencia muy sabrosa;
y yo le di de hecho
a mí, sin dejar cosa:
allí le prometí de ser su Esposa.”

Els símbols esponsals de l'espòs en el pit de l'esposa, què ben descrits que estan.

“Gocémonos, Amado,
y vámonos a ver en tu hermosura
al monte ó al collado
do mana el agua pura;
entremos más adentro en la espesura.”

Aquest és sant Joan de la Creu. Val la pena llegir-lo sense pressa, assaborint, gaudint...

Bibliografia

VIDA DE SAN JUAN DE LA CRUZ

CRISÓGONO DE JESÚS, O.C.D.

BIBLIOTECA DE AUTORES CRISTIANOS, 435, MADRID, 1997, (12ª EDICIÓN)

Biografia escrita per un dels millors santjoanistes, a partir de les fonts originals i ambientada en els paisatges del sant que l'autor ha recorregut personalment.

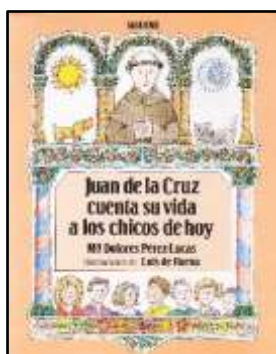

OBRAS COMPLETAS. SAN JUAN DE LA CRUZ.

EDICIÓ CRÍTICA, NOTES I APÈNDIXS PER LUCINIO RUANO DE LA IGLESIA

BIBLIOTECA DE AUTORES CRISTIANOS, 15, MADRID, 1982.

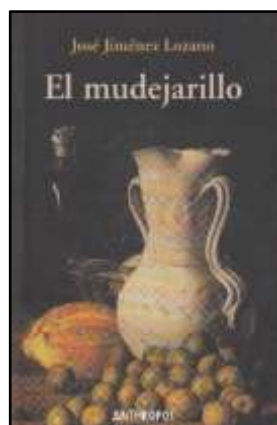
Conté les seves poesies, Subida al Monte Carmelo, Noche Oscura, Cántico Espiritual, Llama de Amor Viva, Cartes...

JUAN DE LACRUZ CUENTA SU VIDA A LOS CHICOS DE HOY

Mª DOLORES PÉREZ-LUCAS. IL·LUSTRACIONES DE LUIS DE HORNA.
EDICIONES SÍGUEME, SALAMANCA, 1990.

L'autora fa que sigui el mateix Joan de la Creu qui expliqui la seva vida als nens i joves, amb un llenguatge àgil i actual.

EL MUDEJARILLO

JOSÉ JIMÉNEZ LOZANO

EDITORIAL ANTHROPOS, BARCELONA, 1992.

Narració entorn de la vida de sant Joan de la Creu. Descriu els paisatges, els gestos, la presó..., la vida quotidiana del sant, amb el deix propi de la seva llengua.